

«Πυροβολώντας» τα αγάλματα

Τα μνημεία που μπαίνουν στο στόχαστρο διαδηλωτών και Αρχών πληθαίνουν, ενώ πλέον η συζήτηση αγγίζει και το σινεμά

ΤΗΣ KITTYS ΞΕΝΑΚΗ

Κάποιοι παραμένουν μακάριοι μέσα στις βεβαιότητες και τον ρατσισμό τους: ο Ντόναλντ Τραμπ απέρριψε προχθές κατηγορηματικά την ιδέα να μετονομαστούν οι στρατιωτικές βάσεις που φέρουν ονόματα στρατηγών της Συνομοσπονδίας των Νοτίων στον αμερικανικό Εμφύλιο δηλώνοντας πως αποτελούν κομμάτι «της μεγάλης αμερικανικής κληρονομιάς» και αυτό δεν θα αλλάξει. Στον αντίποδα, κάποιοι παρακολουθούν το κύμα βανδαλισμών, αποκεφαλισμών και κατεδάφισης αγαλμάτων με «σκοτεινό» παρελθόν το οποίο γεννήθηκε μέσα από το κύμα διαμαρτυρίας για τη δολοφονία του 48χρονου Αφροαμερικανού Τζορτζ Φλόιντ από έναν λευκό αστυνομικό με συγκρατημένη ή απροκάλυπτη χαρά. Στον μεσαίο, αναμφισβήτητο τον πλέον επίπονο για τη σκέψη χώρο, όμως, έχει ξεκινήσει μία μεγάλη συζήτηση για την ιστορία, και τη μνήμη, και το δίλημμα που τις αντιπαρατάσσει.

Ένα άγαλμα του βρετανού δουλέμπορου Εντουαρντ Κόλστον στο Μπρίστολ της Βρετανίας. Ένα άγαλμα του Λεοπόλ-

δου Β', βασίλεα άρρηκτα συνδεδεμένου με τον βίαιο εποικισμό του Κονγκό, στο Εκερεν του Βελγίου. Ένα άγαλμα του στρατηγού Ουίλιαμ Κάρτερ Ουίκαμ, στρατηγού της Συνομοσπονδίας, στο Ρίτσομντ της Βιρτζίνια. Ένα άγαλμα του Τζον Μπ. Κάστλμαν, στρατιώτη της Συνομοσπονδίας, στο Λουίσιβιλ του

Κεντάκι. Ένα άγαλμα του Τζέφερσον Ντέιβις, προέδρου της Συνομοσπονδίας την περίοδο του αμερικανικού Εμφυλίου, και πάλι στο Ρίτσομντ. Αλλά και τρία αγάλματα του Χριστόφορου Κολόμβου, ένα στη Βοστώνη, ένα στο Μαϊάμι και ένα στη Βιρτζίνια – ο ιταλός θαλασσοπόρος που πιστώνεται

ευρέως με την «ανακάλυψη της Αμερικής» καταγγέλλεται παράλληλα ως υπεύθυνος για γενοκτονία σε βάρος των αυτόχθονων πληθυσμών.

Ο κατάλογος με τα αγάλματα που μπαίνουν στο στόχαστρο διαδηλωτών και ακτιβιστών, ή και των αρχών σε κάποιες περιπτώσεις – το άγαλμα του βρετανού δουλέμπορου Ρόμπερτ Μίλιγκαν, για παράδειγμα, απομακρύνθηκε από τον προαύλιο χώρο του μουσείου των Ντόκλαντς, στο Λονδίνο με απόφαση του δημάρχου – συνεχώς μεγαλώνει. Και η συζήτηση φουντώνει. Το αμερικανικό HBO Max επέλεξε να τη διευρύνει αποσύροντας προσωρινά από την υπηρεσία streaming του τη βραβευμένη με 10 Οσκαρ ταινία του 1939 «Όσα παίρνει ο άνεμος», που παρουσιάζει μία ρομαντική εκδοχή του αμερικανικού Νότου και μία εξωραϊσμένη εικόνα της δουλείας. Θα ήταν «ανεύθυνο», αποφάνθηκε, να τη διατηρήσει στην πλατφόρμα του χωρίς «μία επεξήγηση και μία καταγγελία» των «ρατσιστικών απεικονίσεων» της – που σημαίνει πως η ταινία θα επανέλθει, αλλά αναπλαισιωμένη. Λοιπόν; Βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο, ή όχι;

Η Βίβιαν Λι ως Σκάρλετ Ο' Χάρα και η Χάτι ΜακΝτάνιελ στον ρόλο της Μάμι στο «Όσα παίρνει ο άνεμος». Η ΜακΝτάνιελ έγινε η πρώτη μαύρη ηθοποιός στην ιστορία του κινηματογράφου που πήρε βραβείο Οσκαρ (Β' γυναικείου ρόλου)

Διαξιφισμοί

As tous ακούσουμε πρώτα...

ΤΗΣ ΤΖΙΝΑΣ ΜΟΣΧΟΛΙΟΥ

Ο αμερικανός γυναικολόγος Τζέιμς Μάριον Σιμς θεωρείται «πατέρας της σύγχρονης γυναικολογίας» κι η πατρίδα του τον τίμησε με έναν αδριάντα στο Σέντραλ Παρκ, κοντά στη λαμπερή Πέμπτη Λεωφόρο και το Μουσείο της Πόλης της Νέας Υόρκης. Μέρος των ερευνητικών επιτυχιών του επετεύχθη και από πειράματα που έκανε σε μαύρες σκλάβες, χωρίς αναισθησία. Δεν ήταν βεβαίως μόνος, ήταν κοινή πρακτική τότε στον αμερικανικό νότο. Επίσης, ο 21ος αιώνας δεν είναι ο 18ος. Ουδείς το αμφισβητεί αυτό. Τι θα λέγατε όμως σε μια μαύρη γυναίκα σήμερα αν σας ρώταγε «ξέρεις πως νιώθω όταν περνάω κάθε μέρα κάτω από τον αδριάντα ενός γιατρού που χρησιμοποίησε τη γιαγιά μου ως πειραματόζωο;». Το ερώτημα δεν είναι θεωρητικό, επώθησε έτσι ακριβώς κάποτε, όταν συζητήθηκε η αφαίρεσή του, ύστερα από πρωτοβουλία μαύρων αμερικανών πολιτών. Η συζήτηση αυτή, επειδή δεν ήμασταν αποικιοκράτες ούτε Αμερική, ίσως μας φαίνεται μακρινή και συχνά απομονώνουμε στοιχεία πιο κοντινά σε δικές μας εμπειρίες. Οπως οι παρεμβάσεις σε πανεπιστήμια, που είναι ένα τελειώς διαφορετικό θέμα καθώς ο ακαδημαϊκός χώρος πρέπει να μπορεί να απλώνει τις συζητήσεις, αντί να τις περιορίζει. Ο δημόσιος χώρος όμως, τα πάρκα, οι πλατείες, δεν είναι ακαδημαϊκός. Οι τιμές που αποδίδονται εκεί αφορούν την πολιτική, την κοινωνία, την κοινή μνήμη. Κι επειδή τις καταστατικές αδικίες που υφίστανται μαύροι επειδή είναι μαύροι, δεν τις μοιραζόμαστε, επειδή δεν νιώσαμε όλοι ίδιο φόβο βλέποντας τον Τζορτζ Φλόιντ να ξεψυχή, πριν τους μαλώσουμε όταν το τραύμα είναι νωπό, κάνοντας πάνω στον δικό τους πόνο τις δικές μας προβολές, θα ήταν ανθρώπινο να τους ακούσουμε πρώτα.

ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

Ο Ρωμανός Γεροδήμος είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Μπόρνμουθ. Το βιβλίο του «Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα» κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Παπαδόπουλος

Ιστορία, ισχύς και ηθική

Τα επιχειρήματα υπέρ της απομάκρυνσης αγαλμάτων αμφιλεγόμενων προσώπων είναι προφανή. Τα πράγματα όμως είναι πιο περίπλοκα. Το βασικό πρόβλημα με τον τρόπο που αφαιρούνται αγάλματα σήμερα δεν είναι ούτε η καταστροφή έργων τέχνης, ούτε ο μετασχηματισμός των αξιών, ούτε η αναθεώρηση της ιστορίας. Το πρωταρχικό πρόβλημα είναι η αδυναμία αποδοχής του παρελθόντος ως βάσης του παρόντος του ρόλου της ισχύος στην ακμή και παρακμή πολιτισμών.

Χωρίς τον Κολόμβο δεν θα υπήρχε ο Νέος Κόσμος όπως τον γνωρίζουμε. Χωρίς τους αποικιοκράτες της Βρετανίας δεν θα υπήρχε Βιομηχανική Επανάσταση. Χωρίς τον (σφαγέα) Λεοπόλδο, το Βέλγιο θα ήταν ίσως μια ασήμαντη χώρα. Πόσο προετοιμασμένοι είμαστε να απορρίψουμε τον σύγχρονο δυτικό τρόπο ζωής, την ανάπτυξη, τις πόλεις στις οποίες ζούμε, τα αγαθά που απολαμβάνουμε, για να είμαστε συνεπείς στις αρχές μας; Πόσο συνεπείς είμαστε όταν κατηγορούμε τους αποικιοκράτες του παρελθόντος, ενώ αγοράζουμε συσκευές με κοβάλτιο που

εξορύσσεται από παιδιά-σκλάβους στο Κονγκό και συναρμολογούνται από παιδιά-σκλάβους στην Κίνα; Θα αφαιρέσουμε και τα αγάλματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και άλλων ιστορικών προσώπων που ενεπλάκησαν σε επεκτατικούς πολέμους; Και πότε δημιουργήθηκε οποιαδήποτε κοινωνία χωρίς αυτούς; Πού τελειώνει η ηθική και πού αρχίζει η ανάγκη ενός έθνους να διατηρήσει την ταυτότητά του και την ικανότητα να συσπειρώνεται γύρω από αφηγήματα ώστε να επιβιώσει;

Ο ηθικός πανικός προδίδει την αδυναμία μας να διαχειριστούμε την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης. Η απατηλή αναζήτηση ηθικής και ιδεολογικής καθαρότητας είναι και αφελής και επικίνδυνη. Δεν αναγνωρίζει τον ρόλο της ισχύος, της σύγκρουσης, του ηθικού συμβιβασμού και του πολέμου στη ζωή των κοινωνιών. Ο τρόπος να ξεπεράσουμε το προπατορικό αμάρτημα δεν είναι να σπάσουμε τις φωτογραφίες των προγόνων μας, αλλά να κοιταχτούμε καλά στον καθρέφτη. Και τα αγάλματα αυτά είναι μέρος του συλλογικού καθρέφτη.